

NİÇİN ALDATIRLARMIŞ?

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

Hazırlayan
Gökhan Tunç

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2319

EDEBÎ ESERLER: 1171

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-943-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Umay Hacıyakupoğlu

Kapak Tasarımı: Damla Acar

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Çınar Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Hüseyin Cahit Yalçın: 1875 yılında Balıkesir’de doğan Hüseyin Cahit, ilk ve orta öğrenimini Serez’de tamamlayıp 1893-1896 yılları arasında Mekteb-i Mülkiye’de okumuş, mezuniyetini takiben Maarif Nezareti’nde beş yıl çeşitli kalemelerde çalıştıktan sonra, 1901 – 1908 yılları arasında Vefa ve Mercan idadilerinde, öğretmenlik ve idarecilik yapmıştır. 1891’de Ahmed Mithat Efendi’nin tesiriyle *Nâdide* adlı cinayet romanını yazan, *Servet-i Fünûn* dergisinde 1897’den itibaren hikâye, roman ve tenkitleri yayımlanan Cahit, II. Meşrutiyet’le birlikte İttihat ve Terakki’nin saflarında siyasî mücadeleye atılmıştır. İttihat ve Terakki’nin merkez-i umumi üyesi ve geleceğin büyük sözlükçüsü Hüseyin Kâzım Kadri’nin ve Tevfik Fikret’in davetiyle *Tanin* gazetesini çıkarmaya başlamış; Fikret’in birkaç ay sonra, Hüseyin Kâzım Kadri’nin de Serez mutasarrıflığına tayini dolayısıyla Şubat 1909’da ayrıldığı gazetenin imtiyazı kendisine kalmış ve uzun yazı hayatı boyunca adıyla birlikte anılacak olan bu gazeteyle Türk matbuatında silinmez bir iz bırakmıştır.

Tanin gazetesi, ilk devresinde (1 Ağustos 1908 – 31 Ekim 1918) 3550 sayı neşredilmiş, bu evrede 1914’e kadar Hüseyin Cahit’in yönetiminde kalmıştır. Tabii bu yayın faaliyeti, bazı kesintilere de uğramıştır: 31 Mart Vak’ası’nda *Tanin*’in matbaası dağıtılmış ve Hüseyin Cahit, isyancıların Lazkiye mebusu Mehmed Aslan’ı o zannederek öldürmeleri üzerine Selanik’e kaçmak zorunda kalmıştır. Hareket Ordusu’nun şehre girişinden sonra geri dönebilen Hüseyin Cahit, sonraki yıllarda da İttihatçı karşıtı hükûmetlerce kovuşturulmuş, gazetesi kapatılmış ve Kasım 1912’de bu defa Viyana’ya kaçmak zorunda kalarak, ancak Bâbıâli Baskını sonrasında geri dönebilmiştir. İlginçtir ki bu defa da İttihat ve Terakki’nin bazı icraatlarını eleştirmekten geri kalmayan Hüseyin Cahit, 1914 Ocak’ında gazeteyi İttihat ve Terakki Fırkası’na devretmek zorunda bırakılmıştır. I. Dünya Savaşı’nın sonunda İstanbul’un işgali üzerine 1919 Haziran’ında Malta’ya sürülen Hüseyin Cahit, 1921 Nisan’ında kurtulup İstanbul’a döndükten sonra *Tanin*’i tekrar çıkartmaya başlamış, 14 Ekim 1922 – 16 Nisan 1925 arasında 903 sayı olarak neşredilen bu ikinci devrenin ilk 38 sayısı *Tanin* adına izin alınmadığı için *Renin* adıyla çıkmıştır. Gazetenin İttihatçıların görüşlerinin temsil organı olması, Mustafa

İÇİNDEKİLER

NİÇİN ALDATIRLARMIŞ?.....	17
MÜSABAKA.....	17
KADIN KROKİLERİ	44
TARİH BİR TEKERRÜRDÜR.....	58
SIRTIMDAKİ YÜK.....	75
KAT'I MÜNASEBET	80
KAP MARTEN'DE.....	94
HUSUSİ SALONDA	97
KARANLIKTA.....	109
TECRÜBE.....	112
SUS	124
SALVATOR KALESİ'NDE BİR GECE	127
YARIM KALMIŞ YAZILAR	146
DAYININ NASİHATLERİ	157
KURBAN	167
BİR MEKTUP	170
HARP MEYDANI.....	189
KARŞILIKLI NELER DÜŞÜNÜYORLAR?	191
ERKEKLER, KADINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORLAR?	200

YAYINA HAZIRLAYANIN ÖN SÖZÜ

Hüseyin Cahit Yalçın (1875-1957); çevirileri, gazetecilik faaliyetleri, eleştirmenliği, polemikleri, anıları, siyasetçi kimliği ile Türk kültür tarihinde göz ardı edilemeyecek bir konum elde etmiştir. Ancak bu önemli yazarın/kültür insanının edebiyatçı kimliğinin diğer vasıflarının yanında yeterince ele alınmadığı konusunda birçok araştırmacı ortak bir kabul içerisinde. Ömer Seyfettin gibi edebiyatçıların, yazıldığı dönemde büyük övgüyle karşıladığı ve Hüseyin Cahit Yalçın'ın en önemli edebî eseri kabul edilen *Hayal İçinde* (1901) romanının yaklaşık yüz on yıl sonra yeni harflere aktarılarak yayımlanmış olması*, ifade edilen duruma örneklik teşkil edecek niteliktedir. Yalçın'ın kaleme aldığı hikâye kitaplarının da hem yeni harflere geç aktarıldığı (*Hayat-ı Hakîkiye Sahneleri***) hem de yeterince gündeme getirilmediği rahatlıkla söylenebilir. Bununla birlikte, tespit edilebildiği kadarıyla, *Hayat-ı Muhayyef*'in yeni harflere bugüne kadar aktarılmaması dikkat çekicidir. Söz konusu bağlamda Hüseyin Cahit Yalçın'ın hikâyeciliğine bakışla ilgili genel olarak görülen manzara şöyledir: “Hüseyin Câhid’le ilgili yazıların birçoğunda Hüseyin Câhid’in hikâyeciliği hakkında fazla derinleşmeyen değerlendirmeler yapılmıştır. Hikâyeciliği üzerine çözümleme bir

* Yalçın, Hüseyin Cahit (2012), *Hayâl İçinde*, Haz. Gökhan Tunç, Ankara: Orion Kitabevi. Gözden geçirilmiş son baskısı şöyledir: Yalçın, Hüseyin Cahit (2021), *Hayal İçinde*, Haz. Gökhan Tunç, Ankara: Hita-bevi Yayınları.

** Yalçın, Hüseyin Cahit (2013), *Hayat-ı Hakîkiye Sahneleri*, Haz. Fatih Arslan, Erzurum: Salkım Söğüt Yayınları.

NİÇİN ALDATIRILARMIŞ?..

“Tanin*-i Aşk” gazetesinin 1 Nisan 1930** tarihli nüshasında
şu satırlar okunuyordu:

MÜSABAKA

“Bu haftaki müsabakamızın zeminini şu sual teşkil ediyor: Hanımefendilere soruyoruz: Kocalarınızı niçin aldatırsınız? Beyefendilere soruyoruz: Karılarınızı niçin aldatırsınız?.. Alacağımız cevaplar içinde dikkate şayan görülenleri gazetemizle neşredeceğiz [yayımlayacağız]. Neşredilen cevaplara bermutat [âdet olduğu üzere] muhtelif mükâfatlar verilecektir.”

Bu müsabaka İstanbul’un bazı mahafilinde [meclislerinde] epeyce dedikoduya sebep oldu. Hep bu bahis ağızlarda dolaştı. Hararetli münakaşalar vukua geldi. Nihayet, ertesi haftaki “Tanin-i Aşk” gazetesi kapışılır gibi bir tehalükle [büyük istekle] ellere alındı:

* Tanin, Hüseyin Cahit Yalçın tarafından II. Meşrutiyet’ten sonra çeşitli aralıklarla toplam on yedi yıl çıkarılmış siyasi içerikli bir gazetedir. Yalçın, söz konusu gazetenin adıyla oynayıp 1922 yılında yayımlanan kitabında, 1930 gibi bir ileri tarihe atıfta bulunarak ironi yapmaktadır. (hazırlayanın notu)

** 1922 tarihli eski harfli baskıda da bu tarih kullanılmıştır. (hazırlayanın notu)

KADIN KROKİLERİ

Senin aşkın, yeşil ve derin bir ormanın kadife yosunlarla süslenmiş kayalarından fışkıran temiz ve berrak bir su değil. Asırlarca yaşamış, bin türlü hırslar ve mefkûrelerle [ülkülerle], bin türlü zevkler ve iştahlarla yıpranmış beşeriyetin [insanlığın] yorgun ve bozuk varlığına vâris [mirasçı] olan ruhundan taktir edilmiş [damıtılmış] bulanık bir içki... Bunda bir parça çamur, birçok et ve sinir, bunda bir parça afyon ve zehir var. Bunda karanlık asırların esrarından, ölümün cazibelerinden, rüsvalığın [rezilliğin] raşelerinden [ürkmelerinden], beşerin hayatta aradığı muammalardan bir parça var.

Bu acip [şaşırtıcı] halitanın [karışımın] sırrına meclup [tutkun] olarak tadan dudakların kimi onu hiç anlamadı; adi bir ispirto zannetti. Kimi ondan çarçabuk tiksindi. Bu, ülfetin [alışmanın] fevkine [üstüne] çıkan, hiç tanınmayan bir lezzet idi. Fakat ben ona alıştım...

Eter, morfin ve afyon müptelalarının bilmedikleri bir esaretle, aşkının son damlasını içmek ve artık kanmak istedikçe son zannettiğim katre [damla] içimde yangınlar ve kasırgalar yaratarak beni o karışık ve karanlık membaya [kaynağa] tekrar atıyor. Orada benden evvel aynı et ve ruh ihtiyacıyla sızlayarak şapırdamış dudaklardan dökülme hayal inkisarı [kırılması, kırıklığı] zehirlerini yaladıkça aşkında yalnız benim bulduğum ve anladığım hazza esaretim artıyor.

Senin aşkın en hoş çiçeklerden çıkarılmış sade bir koku değil. O, mürekkebatı [terkibi] keşfedilmeyen esrarlı, cazip bir ıtır [güzel koku] ki içinde parlak semalarla beraber ka-

TARİH BİR TEKERRÜRDÜR...*

Ahmet Nezih, biten sigarasını söndürmeden bir tane daha yakarak:

- Tarih, dedi, bir tekerrürden [tekrarlanmadan] ibarettir, diyorsunuz. Eğer şu bıkkınlık veren siyaset münakaşasını bırakır da biraz havaiyat** dinlemeye razı olursanız, ben bunun aksini iddia edeceğim.

Ta yemekte başlayan siyaset ve fırka [parti] meselelerinden hakikaten hepsi yorulmuştu. Çamlığa doğru pencereler açık olmakla beraber aralıksız içilen sigara dumanları odanın havasına tahammül edilmez bir ağırlık veriyordu. Bir türlü ittifak edemedikleri şu içinden çıkılmaz mevzudan kurtulmak için Ahmet Nezih'in bahse vermek istediği yeni ceryanı [akışı] münasip gördüler. Biri, koltuğuna güzelce yerleşerek:

- Çok mugalata yapmamak [yanıltacak şekilde söz söylememek] şartıyla! kaydını koydu.

- Böyle ciddi bir bahiste havaiyatın işini anlayamıyorum, dedi diğer biri.

- Haydi bakalım. Tekrar etti muhtelif sesler.

- Bir konferans veriyormuşum gibi böyle etrafıma toplanırsanız beni şaşırtırsınız. Asıl söylemek istediğim şey, yazısına, tarihine bakılmadan elden ele geçen paralar gibi tetkiksiz [incelemeden] ağızlarda dolaşan bazı basmakalıp cümlelere karşı bir itirazdan ibarettir. Tarihin bir tekerrür

* Eski harfli metinlerde "Tarih Tekerrürdür...?" şeklinde. (hazırlayanın notu)

** Havadan sudan sözler anlamına gelmektedir. (hazırlayanın notu)

SIRTIMDAKİ YÜK*

Bunlar iki yolcu idiler. Yapışık hemşireler gibi dünyaya beraber gelmişlerdi. Fakat asıl yolcu, ilk zamanları, kendisinin mevcudiyetinde böyle daimî ayrılmak bilmez bir arkadaş bulunduğunu fark etmemişti. O vücudunu hiç ihsas etmiyordu [hissetmiyordu]. Arkadaşının sırtına geceli gündüzlü binmiş olduğu hâlde hiçbir ağırlığı yoktu. Ayrı bir insan gibi yaşadığı hâlde yere hiç gölgesi düşmüyordu. İptidaları [önceleri] uyuşmuş, derin bir uykuya dalmış gibiydi.

Asıl yolcu, dünya ve hayatın türlü türlü vadilerinde, sıkıntılı, meserretli [sevinçli] yollarında, çorak veya handan [neşeli] sahralarında dolaştıkça yavaş yavaş sırtında başka bir insan yüklü olduğunu sezmeye başlıyordu. Nihayet, bir gün, yüklendiği başka birinin varlığından artık** şüphe etmez bir hâle geldi. Kendisini adım adım takip eden, hiçbir maddiyeti olmamakla beraber bazen ezici bir ağırlık hissettiren, en gizli, en mahrem dakikalarında mevcudiyetini duyuran biri, bir yabancı vardı. Bu muhakkaktı.

Bu belki bir his sapıklığı idi. Fakat bütün his sapıklıkları gibi tıpkı hakiki bir hayat arz ediyordu. O derecede ki, yolcu bütün bütün şaşırdı. Hayatın asıl yolcusu kendisi miydi? Yoksa bu sırtındaki isimsiz, maddiyatsız yük müydü? Fark edemez oldu.

* Bu hikâye, ayrıca *Yarım Ay*'ın 1 Nisan 1941 tarihli 130. sayısında aynı adla ve Latin harfli şekilde yayımlanmıştır. Bu versiyonda Farsça yapıdaki tamlamalar korunmuştur. (hazırlayanın notu)

** Latin harfli metinde “arup”; eski harfli metinde “artuk” şeklinde. (hazırlayanın notu)

KAT'I MÜNASEBET*

Matmazel L. dö S.
Otel Negresko**, Nis***

“Şeri,****

“Biliyor musun ki iki gecedir uyumuyorum? Baygın bakmasını o kadar tatlı surette bilen gözlerinde bir hayret ve endişe ifadesinin parladığını uzaktan görüyorum: Hasta mısın? diye soracaksın. Mütehassıs [uzman] olmayan bir doktor muayene ederse, sıhhatimin pek yerinde olduğunu temin edeceğine şüphem yok. Fakat bana sorarsan, sevgilim, hastayım; hiçbir zaman iyi olmayacak müzmin, derin bir hastalığın tekrar tazelenmesinden mütevellit [doğmuş] elim [çok üzücü] bir nöbet pençesindeyim. İki günden beri çektiğim ıstırap, kalbimde duyduğum burulmalar, ruhumda duyduğum yorgunluklar, hüznler bende hiç şüphe bırakmadı. Bu alametleri pek güzel tanırım. Bunlar istikbalde bekleyen daha müthiş azapların bir müjdecisidir. Bunlar bana: Dikkat et, büyük tehlike var! diye haykırıyorlar.

“Bu uykusuz geçen gecelerde tehlikeyi çıplak bir gözle pek aşikâr [açıkça] gördüm. Anlıyorum ki seni sahiden seveceğim. Her nebatın [bitkinin] yetişmesi için hususi bir iklim

* Kat’-ı Münâsebet: İlişkiye son verme. (hazırlayanın notu)

** Özgün yazılışı Hotel Negresco. Fransa’nın Nice şehrinde bulunan tarihî lüks otel. (hazırlayanın notu)

*** Özgün yazılışı Nice. Fransa’nın güneyinde, Akdeniz kıyısında bulunan bir şehridir. Fransız Rivierası’nın merkezî olarak kabul edilir. Birçok sanatçı da burada yaşamıştır. (hazırlayanın notu)

**** Fransızca söylenişi Chérie. Sevgili, tatlım, canım anlamlarına gelen hitap sözü. (hazırlayanın notu)

KAP MARTEN**DE

Yabancı gözlerden uzak, rahat, baş başa gezebilmek için Kap Marten’e gitmeyi düşündük. Ilık bir kış gününün ısrarlı davetlerine rağmen, hiç kimseye tesadüf edilmiyordu. Mevsim geciktiği için “Paviyon”*** bile daha açılmamıştı. Kayalara teklifsizce sokulan mavi deniz, bulutsuz gök, bütün bu yeşillikler, bütün bu daima şen ve genç yerler yalnız bizim imiş gibi serbestçe dolaşıyorduk. Adım attıkça her köşeden bize yeni bir haz ve saadet hediyesi geliyordu. Tabiat bizi memnun etmek, bizim şu kalabalıktan uzak kaçmaya ihtiyaç duyan aşk rabıtamızı [bağımızı] süslemek, güzelleştirmek, kalplerimizde uzun senelerin bile silemeyeceği tatlı bir hatıra yaratmak için çırpınıyordu.

Sahili takip ettik. Otelin tenis kortunu geçtik. Dar bir dağ yolu başlıyordu. El ele, yan yana, müşkülâtlı [zorluklarla] yürüyebiliyorduk. Alçak çamların bu tenhalıkta bütün bütün تنها bir köşe hâline getirdikleri tabii bir kameriyede kayaların üstüne oturduk. Yanıma sokuldu. Sıcaktan, zahmetli yollarda yürümekten yorulmuştu. Şapkasını fırlatarak başını bana dayadı. İkimiz de susuyorduk. Çamların ince yaprakları altından denizin pırlıltısı gözlere doluyor, biraz sisler altında Monako, Tet dö Şiye*** uzaklara kaçmış gibi görünüyordu.

* Özgün adı Cape Martin (Fransızca Cap Martin). Fransa’nın güneyinde, Akdeniz kıyısında yer alan bir noktadır. Monaco ve Menton arasında konumlanmıştır. Tatil köyleri ve deniz manzarası ile tanınmıştır. (hazırlayanın notu)

** Fransızca pavillon. Pavyon (salon, bina) anlamındadır. (hazırlayanın notu)

*** Özgün adı Tête de Chien. Fransızcada “köpek kafası” anlamına gelir. Monaco’nun yakınlarında bulunan 550 metre yüksekliğinde bir kayalıktır. (hazırlayanın notu)

HUSUSİ SALONDA

Rulette yeni bir sistem tecrübe edip bütün sistemlerin esas-
sı “talih”ten başka bir şey olmadığına bir kere daha iman
getirdikten sonra, dostumla barda ikişer buzlu portakal
şerbeti içmiş, tekrar salonlara avdet ederek [geri gelerek]
bir köşeye çekilmiş, cigaralarımızı yakarak rahat rahat
oturmuştuk.

Mevsim oldukça ilerlemiş olmakla beraber bu sene
Monte Karlo’da kalabalık yoktu. Vâkıâ [gerçi] oyun ma-
saları boş kalmıyordu. Faaliyetten mahrum hiçbir masa
görülmüyordu. Fakat yüzlük ve binlik plaklarla oynayan
oyuncular, yüksek beynelmilel [uluslararası] kadınlar, zara-
fet ve eğlence âlemlerine mensup maruf [bilinen] simalar
henüz görülemiyordu. Daha ziyade, ufak bir kazançla iktifa
edecek [yetinecek] küçük esnaf kalabalığı vardı.

Dostum, sağımızdaki trente et quarante** masasında
bir kadını işaret ederek:

- Primroz***, dedi; oksijenle renksiz bir renk almış saç-
ları altında bütün bütün cansız görünen solgun, yıpranmış
çehresine rağmen hâlâ eski bir güzellik hatırası muhafaza
eden bir kadın.

- Monte Karlo’nun en belli simalarından biri. -devam
etti dostum. Paris’in en güzel mücevherlerine malik bir

* Özgün adı Monte Carlo. Burası bağımsız bir prenslik olan Mona-
co’nun en popüler ve lüks bölgelerinden biridir. (hazırlayanın notu)

** Trente et quarante, Fransızca ‘30 ve 40’ anlamına gelir ve özellikle
Fransa ile Monaco’daki kumarhanelerde oynanan geleneksel bir kart
oyunudur. (hazırlayanın notu)

*** Özgün yazılışı Primrose. Kadın isminin yanı sıra bir çiçek türünü ifa-
de eder. (hazırlayanın notu)

KARANLIKTA

Uzaktan, birçok ağızdan birden tekrar edilen bir vatan şarkısı... Sonra kalabalık bir ayak sesi. Aşağıki köşenin başından yeni gelmiş askerler geçiyor. Bunları ekseriya [çoğunlukla] böyle ezandan sonra, ortalık karardığı vakit geçiriyorlardı. Bu şarkı, bu sesler bilaihtiyar [elinde olmayarak] herkesi pencereye koşturuyordu. Karanlıkta öteden beriden camların açıldığı duyuluyor, fısıltılar işitiliyordu. Sanki herkes karanlıkların sinelerinden çıkan bu vatan aşkını daha yakından teneffüs etmek için mukavemet [karşı koyma] kabul olmayan [mümkün olmayan] bir arzu hissediyordu.

Pencerenin önüne mihlanmış gibiydim. Kafesin arkasından tehalükle [büyük istekle] dinliyordum:

Annem beni yetiştirdi, bu illere yolladı...

Akseden ayak sesleri tıpkı bir sürü koyunun hızlı yürüyüşünü hatırlatıyordu. Belli ki bunlar muntazam [düzenli] asker değildiler. Yeni silah altına alınmış, daha talim görmemiş Mehmetçiklerdi. Onlar Anadolu'nun o hakir [itibarsız], zavallı köylerinden vatan muharebesi için toplanan bu büyük şehre gelmişlerdi, karanlıklar içinde mukadderatlarına [kaderlerine] doğru, şen ve mesut, koşuyorlardı. Kalpleri vatan aşk ve imanı ile doluydu.

Bu sancağa* teslim etti, Allah'a ısmarladı...

Arkada kalan gözleri yaşlı analar... Onlar evlatlarını, etlerinden, kanlarından kopmuş, bin türlü ıstıraplar, üzüntülerle büyümüş, arslan gibi yetişmiş yavrularını, sefil ve

* Latin harfli baskıda "sancana"; eski harfli baskılarda "sancağa" şeklinde. (hazırlayanın notu)

SUS

Şampanya kadehini kaldırarak yanındaki büyük yeşil gözlerin baygın ve sarhoş derinliklerine, oradaki arzu ve ihtiras pırıltılarına baka baka içtikten sonra:

- Dünya ne güzel şey! Hayat ne güzel şey! dedi. Sonra eğildi, onun boyalı dudaklarında kalan şampanya damlalarını emdi. Barın havası musiki ve şampanya ile, kahkaha ve uğultu ile şişkin bir hâle gelmişti. Çılgın bir fokstrotla* herkes sıçırıyordu. Renkli elektrik ziyaları [ışıkları] çıplak kadın omuzlarında, kollarında, baygın, dağılıyor; elmas pırıltıları her köşede şimşekler tutuşturuyordu.

Ta içinden bir ses ona cevap verdi:

- Fakat hayatta bir güzellik görmeyenler de, onda bir saadet tatmayanlar da var. Buradaki şu haz ve aşk müminlerini sarhoş eden musikinin nazmı altında ne derin, ne zehirli ıstırap iniltileri saklanıyor, duymuyor musun? Gözlerinin önüne pembe saadet bulutları çıkaran şampanyanın sarhoşluğundan ayılarak etrafına bak: Dünyada ne acıklı yaralar, ne müthiş sefaletler var, görmüyor musun?

- Sus!

- Bu kibar hayat, bu zarif kadınlar, bu muharrik [harekete geçiren] ve münebbih [uykudan uyandıran] musiki, bu iştah verici tuvaletler, bu debdebe, bu cümbüş; bütün bunlar medeni hayatın üstünde açılmış göz alıcı, cazip bir çiçek gibi görünüyor. Zannediyor musun ki hayat yalnız bu güzel nebattan [bitkiden] ibarettir? Onun kökleri nereden

* XX. yüzyılın başlarına doğru moda olan, Anglosakson menşeli dans ve bu dansın havası. (hazırlayanın notu)

SALVATOR KALESİ'NDE* BİR GECE

-Hayatımın en büyük acısı-

Gece, yattıktan kim bilir kaç saat sonra, uyandım. Dar taş odada beş arkadaşlık. Hepsinin muntazam nefesleri bu esaret zindanının sefil ve mahrum hayatı üzerine sanki bir nisan [unutma] ahengi örtüyordu. Uykumu kaçırmamak için gözlerimi kapamaya çalıştım. Fakat beş aile babasının demir parmaklıkla muhafaza edilmiş mazgal gibi yüksek bir tek penceresi olan bu duvarları üç metre kalınlığında taş kemer oda içinde dar demir karyolalarda başlarında ottan yastıklar ile, üstlerinde bir asker battaniyesi ile yatmaları o kadar gayritabii [sıra dışı] bir şeydi ki bu hayata bir müddetten beri ülfet [alışma] hasıl olmakla [meydana gelmekle] beraber şu hâl uykuyu dağıtmak için kâfi idi.

Uyuyamayacağımı anlayınca, dışarıda mehtap olması lazım geleceğini düşünerek yerimden kalktım. Duvar kenarlarına dizilen karyolaların ortada bıraktığı boşluğu tahta bir masa dolduruyordu. Karanlıkta buna çarpıp da gürültü yapmamaya dikkat ederek kapıyı açtım. Avluya çıktım. Bizim memleketlerde görmeye alışkın olmadığımız berrak bir aydınlık vardı. Ayın parlak siması, şu taş zindan içindeki hayatın fecaatine [yürek parçalayıcı durumuna] açılmış mütecessis [meraklı] bir göz gibi bahçenin her tarafını seyrediyordu. İngilizlerin içeriye girmesine mâni olamadıkları yegâne yabancı çehre bundan ibaretti.

* Özgün adı Fort Salvatore. Malta'da bulunan bir kale. Sürgüne gönderilenlerin kapatıldıkları bir yer. Hüseyin Cahit Yalçın'ın da sürgünde kaldığı bu mekân hatırlarında da geçmektedir. (hazırlayanın notu)

YARIM KALMIŞ YAZILAR

.....Bırak, zavallı bir fâniyim. Pek uzun bir yoldan geliyorum. Nereden geldiğimi bilemem. Fakat omzumda yüz binlerce asırların esirlik zincirini hisseder, fark eder gibiyim. Nereye gideceğimi bana türlü türlü anlatıyorlar. Şaşırmış kalmış bir hâldeyim. Hissime en hoş gelen rivayete aklımı da inandırmak istiyorum. Yalnız muhakkak olarak bildiğim bir şey var: Bu semaları, bu toprakları, bu varlığı bırakarak gideceğim. Belki yarın, belki çok sonra fakat herhâlde* muhakkak. Her şey bana nihayetsiz bir boşluğa ve karanlığa doğru yürüdüğümü hissediyor [hissettiriyor]. Dudaklarımın tebessümü, gözlerimin ışığı, kalbimin emelleri geçiyor, soluyor, harap oluyor. Hayat ve his sahibi bir harabeden başka bir şey değilim. Bu karanlık ve hiçlik karşısında ürperen varlığımı avutmak için bana bir gaflet dakikasını çok görme. Bırak, bütün zevkleri, güzellikleri, saadetleri; varlıkları ebediyen terk ederek yarın zaten gideceğim ve bir daha hiç geri gelmeyeceğim. Ters ve meşum [uğursuz] sözlerinle, fazilet iddialarınla beni hırpalama. Bu uzun yolculukta benden bin kat daha zahmet çekenler varmış. Doğru. Fakat dünyada gördüğün bu içtimai [toplumsal] binayı kuran ben değilim ya. Bu müsavatsızlıkları [eşitsizlikleri], bu haksızlıkları ben mi tesis ettim? Ben de her şey gibi, herkes gibi bir mazi mahsulüyüm. Emin ol ki, dünyaya gelmeden evvel bütün bu mevcut müessesatın

* Latin ve eski harfli metinlerde “herhalde” şeklinde. Ancak bağlam nedeniyle “her hâlde” şeklinde de okumak mümkün. (hazırlayanın notu)